

พระอุปคุต อรหันต์ผู้พิทักษ์โลก

มีเรื่องเล่าไว้ในพระคัมภีร์พุทธศาสนารุ่นหลังๆว่า ได้มีพระอรหันต์รูปหนึ่ง ซึ่งมี
ฤทธานุกาพมากท่านได้ปลีกวิเวกจำพรรษาอยู่ใต้ท้องทะเลลึก ไม่คบหาสมาคมกับผู้ใด
จะรู้ได้ก็เฉพาะพระผู้ที่มีญาณสมาธิแก่กล้าเท่านั้น เนื่องจากเอกลักษณ์วัตรปฏิบัติท่าน
เป็นเช่นนั้น จึงถูกคณะสงฆ์ปรับอาบัติเข้ามาทำงานให้กับส่วนรวม

ในคราวสังคายนาพระธรรมวินัย เพื่อความไม่ประมาท คณะสงฆ์จึงได้ลงมติปรับ
ให้ท่านได้ใช้ความสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลต่อหมู่คณะ โดยให้ทำหน้าที่คุ้มครองป้องกัน
“มาร” ที่จะมารังควานช่วงที่กำลังทำสังคายนา

คำว่า “มาร” ในคำร่ำหมายเอามารที่บังอาจเข้าอาราธนาพระบรมศาสดาสัมมาสัม
พุทธเจ้าให้เสด็จเข้าดับขันธปรินิพพาน โดยอ้างว่าบัดนี้งานที่พระองค์ต้องการทำก็ได้สม
คังปรารถนาแล้ว พระธรรมวินัยก็ตั้งมั่นในโลกได้แล้ว ก็น่าจะปรินิพพานได้แล้ว...
พระองค์ก็ทรงได้รับนิมนต์และได้ดับขันธในเวลาต่อมา.....นัยว่ามารผู้นี้ได้เคยพาแพ่
สลายตายไปตั้งแต่ครั้งที่พระพุทธองค์ทรงได้ตรัสรู้โน่นแล้ว.....นัยว่าพระองค์ทรงเป็นที่
พึงของเทวดา มาร พรหมและหมู่สัตว์ พร้อมทั้งมนุษย์ทั้งหลาย แล้วทำไมไม่ต้องมารัง
ควานพระองค์อีกล่ะ ก็ไหนว่าพระองค์เป็นผู้พิชิตมาร....ก็มารได้ตายไปแล้วไม่ใช่หรือ
ทำไมต้องให้ท่านอุปคุตเป็นผู้มาปราบมารอีกด้วยเล่า.....นี่คือปมปริศนาภาษาศาสนา
ระหว่างสมมติกับปรมาตม์ ปุคคลาธิษฐานและพระธรรมธิษฐาน ที่อิงอาศัยกันอยู่

ความจริงมารหมายเอาอารมณ์ที่ขัดขวางการเข้าถึงมรรคผลนิพพาน เป็นเรื่องของ
ความคิด ความอยาก ความปรุ่งแต่งจิตใจ ความใคร่ ง่วงเหงา ท้อแท้ หดหู่ เบื่อหน่าย
ฯลฯ อารมณ์ที่ทำให้จิตขาดสติสมาธิ หรืออารมณ์ที่ติดอยู่ในใจ ปล่อยวางลบทิ้งออกไป
ยังไม่ได้

งานใหญ่ๆ สำคัญๆ เช่น งานสังคายนาพระไตรปิฎก งานบุญพระเวสสันดร งาน
บุญฉลองหรือปอยหลวงทั้งหลายล้วนมักจะได้รับความไว้วางใจเลือกใช้บริการ...ใน
ประเทศไทยก็มักจะนิยมทำพิธีอาราธนาอัญเชิญมาคุ้มครองพิธีกรรม พร้อมทั้งสร้างหอ
หรือศาลพระอุปคุตมีชุดอัฐบริวารให้เสร็จสรรพ โดยเขามักจะตั้งสมมติไว้ ณ ที่สงบมูม

ใดมุมหนึ่งหรือซุ้มประตูทางเข้างาน จะได้คอยป้องกันตรวจตราเมื่อผู้เข้าออกไปมาในงานนั้นๆ

รูปปั้นตามจินตนาการที่เรามักได้เห็นกันคือ รูปภิกษุมิโบบัวแปะบนหัว กำลังนั่งล้างบาตรฉันอาหารอยู่ นั่นแหละเขาหมายเอาพระอุปัศฺต บางแห่งก็เขียนเป็นอุปัศฺต

โดยความหมายที่แท้จริงในแง่ของปรมาตฺถ์ พระอุปัศฺตเป็นสภาวะธรรมที่อุปโลกน์เป็นตัวตนที่จับต้องได้ เพื่อให้เกิดการเรียกขวัญและกำลังใจในการทำสิ่งอันเป็นมหากุศล เป็นสภาวะวิปัสสนาญาณ หรือปัญญาที่เกิดจากการพัฒนาจิตแบบพลิกชีวิต พลิกโลกกันเลยทีเดียว เราเคยได้ยินมาแต่ก็เฉพาะเรื่องการเข้าจำพรรษาทำความเพียรฝึกจิตในสถานที่ต่างๆ เหล่านี้ เช่น ในเรือนว่าง กองฟาง ป่าช้าฝึคิบบ ถ้ำ เหว ฯลฯ แต่ในเรื่องนี้ปราชญ์ท่านสร้างเรื่องว่าตัวพระอุปัศฺตท่านลงลึกไปอยู่ใต้ท้องทะเลมหาสมุทรเกินความสามารถมนุษย์สุดจะคาดคิดคลเคลาศภาวะได้

ผู้ใดจะพัฒนาจิตฝึนใจตัวเองเพื่อเข้าถึงวิปัสสนาญาณนั้น จะต้องใช้ความศรัทธาพยายาม สติและสมาธิอันสูงยิ่ง ท่านอุปมาว่าประจูดังการลงไปจำพรรษาอยู่ใต้มหาสมุทรทำในสิ่งที่ฝึนใจและไม่คาดคิดว่าจะเป็นไปได้

จิตคือพระ น้ำคืออารมณ์ ความคิดอันมากมายที่เข้าแทรกซึมอยู่ทุกอณูชั้นเปลือกของจิต เว้นไว้แต่พุทธจิตธรรมญาณที่เป็นแก่นธรรมแท้ที่อยู่ท่ามกลางความคิด สังขารสังขญา อารมณ์ได้ แม้จะอย่างไรตัวสภาวะธรรมนี้ก็ไม่เสื่อม สัจจะสภาวะของจิตเช่นนี้แหละที่จะดูแลตัวมันเองหรือรักษาดูแลโลกทั้งปวง โลกธาตุทั้งแปดหมื่นสี่พัน โลกของกายและโลกของจิต โลกนี้และโลกหน้าจะกลายเป็นโลกแห่งธรรม ธรรมชาติของวิปัสสนาญาณจะให้เกิดเกิดกุศลมูล กุศลธรรม ตามมามากมาย อาจเรียกได้ว่าถึงแปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้นกัณเลยทีเดียว

เวลาสมัยที่ทำภารกิจใหญ่ๆ สำคัญๆ คนหมู่่มากมักจะต่างความคิดความเห็น จำเป็นต้องใช้สติปัญญาอันยิ่งในการรักษาสภาวะจิตของใครของมัน นักปราชญ์พุทธจะเตือนสติให้คนระลึกถึงพระอุปัศฺต “อยู่คนเดียวระวังความคิด อยู่ร่วมหมู่มิตรระวังวาจา” กายคุตโต วจีคุตโต อตฺตคุตโต จะ โย นโร คือให้ทุกคนสำรวมกาย วาจา จิต ผู้ทำได้ผู้นั้นชื่อว่ารักษาตน ผู้ใดรักษาตนผู้นั้นชื่อว่ารักษาผู้อื่น และชื่อว่ารักษาโลกทั้งสองด้วย คือทั้งโลกนี้และโลกหน้า

นัยว่าโลกนี้จะเจริญรุ่งเรืองดำรงอยู่ได้ก็เพราะมีธรรมสองประการคอยคุ้มครองปกปักรักษาเรียกว่า**ธรรมโลกบาล** คือหิริ ความละอายแก่ใจ โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่ออกุศลจิต, คุ้มครองโลกก็คือคุ้มครองจิตเราดี ๆ นี้เอง มีหิริ โอตตัปปะ เชื่อว่ามีเทวดาคุ้มครองกันเลยทีเดียว เพราะนี่ก็คือเทวดาธรรมอันเป็นผลิตผลของการปลูกฝังสติ จนเกิดสัมมาทิฐิในภavanaแล้ว คุณธรรมทั้งหลายก็จะปรากฏออกมาทำหน้าที่โดยธรรมชาติ สภาพธรรมเช่นนี้แหละคือ “**พระอุปคุต**” ตัวจริง.

www.watsomphanas.com